

דם יהודי במצות

החריבו את היישובים ומחקו עיר שלמה, ימית, מעל פני האדמה, עד שרמתה לשרידי קרתאגו.

כל זה למען השלום עם מצריים. ועכשיו הם מוכנים לסכן את השלום הזה, להעביר אותו ולהוציא ממנו כל רווחיהם, בגלל כמה קילומטרים בחוף ים־סוף.

איני רוצה לחוות דיעה על השאלה מי צודק בוויכוח זה ויש לי דיעה משלי על כך, ומוטב לא לפרסם אותה. הרבר כלל אינו חשוב בהקשר זה. שהרי אפילו צדקה ממשלת־ישראל בטענותיה, היה סירובה ללכת לבוררות ולקיים את ההסכם משמית את הקרקע מתחת לרגליה.

השאלה היא: האם כדאי לסכן השקעה של מיליארדים בגלל התעקשות על דולר אחד? צעירה, הלומדת פסיכולוגיה, אמרה לי השבוע, שזה מזכיר לה את המיקרה הקלאסי של המהמר, שהפסיד מיליונים ליד שולחן־הרולטה, והמתווכח לאחר מכן עם נערת־המלחמה של הקאזינו על עשרה סנט.

ריח חריף של אידיאליזם נודף מן הפרשה הזאת. מוכרח להיות לה הסבר. אני מוכן לנדב היפותזה, לשימושם של הפסיכולוגים שייבואו באחר הימים לחקור את התיסמונת הזאת. הנה היא:

את השלום עם מצריים עשו ניצים. השכל אמר להם שזה כדאי, שהשלום עם מצריים חשוב לאין ערוך יותר מאשר שטחים. אך בעוד ששיכלם פעל בכיוון זה, הרגש שלהם פעל בכיוון ההפוך. הם הצליחו לכלוא את הרגש בצניוק ההגיון, אך כרגע שנחתם ההסכם ושוחררו הרגשות, הם פרצו החוצה ונאחזו בשטח האחרון שנותר בוויכוח — טאבה.

מוסר־ההשכל: לממשלת־ניצים קל יותר לעשות שלום מאשר לממשלת־יונים, מפני שאין לה ממי לפחד בזירה הפנימית. אבל השלום הנעשה בידי ניצים אינו שווה הרבה, מפני שהסתירה הפנימית כנפשם תחבל כמאמציהם. בסופו של דבר כדאי להטיל את מלאכת־השלום על אנשי־שלום.

המדיום הוא המסר

ככל פעם שמודמן לי להופיע בטלוויזיה (תורות לירידי בטלוויזיה, זה קורה לעיתים רחוקות מאוד) חוות על עצמה חוויה מעניינת.

"שמע", אומר לי מישוה למחרת היום, "היית אתמול נהדר בטלוויזיה!" (או: "ההופעה שלך בטלוויזיה אתמול לא היתה כל־כך").

מוזי

מתוך סקרנות טבעית אני שואל: "מה אמרת שמצא חן (או לא מצא חן) בעיניך?"

בנוסף: "אמרת כריזוך, ואני מס' כים (או לא מסכים) עם זה."

התשובה היא תמיד משהו ב" רוח "תראה... אני לא זוכר בדיוק את המילים... אבל זה היה מאוד משכנע (מאוד לא משכנע)..."

אחרי חקירה עדינה נוספת, מסתבר כי הוא מתכוון ל"הופ' עה", ומה זאת "הופעה"? צורת־הדיבור — לאט או לא־לאט, בהתרגשות או בנחת. כלומר: צורת ההבעה, בלי כל קשר לתוכנה.

אך חשובה יותר התיספורת וצורת־הלבוש. לאלה יש חשיבות מכרעת על מידת־השיכנוע.

אז למה להמטיר את כל הקומפלימנטים והאנטי־קומפלי־מנטים עליי? מדוע לא־למסור אותם במישרין למוטי חייט, הספר שלי, או לרחל אשתי, האומרת לי לפני כל הופעה בטלוויזיה "אתה לא תצא מהרדל כבגדים האלה!" ומלבישה אותי מחדש מהצווארון עד הגרביים?

אשפי האשפה

כימי שכיחת־האשפה הממושכת היתה תל־אביב לגיהנום לחלק מתושבי־העיר, אך לחלק אחר היתה לגן־עדן על־ארמית.

יש בתל־אביב אוכלוסיה גדולה של חתולי־אשפות. איני יודע אם עולה מיספרם על מיספר התושבים הולכי־עלי־שתיים, או לא. אך אין ספק שמבחנית היופי והאינטליגנציה, הם משנים את המאזן בעיר לטובה.

כימי השכיחה שיגשגו החתולים כפי שלא שיגשגו מעולם. חל בהם שינוי פסיכולוגי חשוב. ביטחונם העצמי גדל פלאים. חתול־אשפות מנומר, הבורח ברד־כלל בהתקרב אדם, החל יושב על ערימת־הזבל כבעל בעמיו תוך השלכת מבטי־לולול בחיות הררי רגליות העוברות על פניו.

יתכן שהחתולים פירשו את מהות השכיחה שלא כהלכה. כאשר הצטברו הערימות ברחוב, עד שכמעט לא נותר מקום למ' עבר בני־אדם, הם ראו בכך שינוי מהותי במאזן־הכוחות. הם סברו כי בעיקבות המשבר הכלכלי ירד כוחם של בני־האדם, שנאלצו להעניק זכויות־יתר לחתולים. משיחות מיקריות עם חתולי־אשפות מודמנים ברחוב התרשמתי, שלדעתם הכינו הררי־גללים סוף־סוף שהאינטליגנציה שלהם פגומה, ושעליהם לסגור לחתולים ולשאלו לעצתם, כפי שעשו במצריים העתיקה.

אילו שאל ציץ' לעצתם של חברי מועצת־גדול־האשפה, הם היו מציעים לו הצעה גאונית: להמשיך בשכיחה ולהעניק לחתולי־תל־אביב זכות־בחירה.

ואילו פרס הלך ודיבר עם הרכי־הירין על קואליציה, תיקים וכסף, מה שנקרא "הגועל־נפש". ככך ביזה שימעון פרס את המדינה, ששם שעובדיה יוסף ביזה את רתי־ישראל.

הוא שאמרנו: הסיגנון הוא האדם. מי שאין לו סיגנון, שום דבר לא יעזור לו. יכול פרס לחקות את בן־גוריון על כל צעד ושעל — פשוט אין לו הסיגנון של "הזקן". ומכיוון שאין לו הסיגנון, אין לו גם כושר־המנהיגות.

בן־גוריון הלך בראש, כמו רועה־צאן. על פרס נגזר ללכת אחרי העדר, כדרכו של בוקר.

מימי הביניים אחורה

קיוויתי כל העת שהרעיון יעלה במוחו של מישוה במערך או בליכוד. פיתרון אייראלי, פשוט ונקי, למשבר ש"ס. ביצת־קולומבוס ממש.

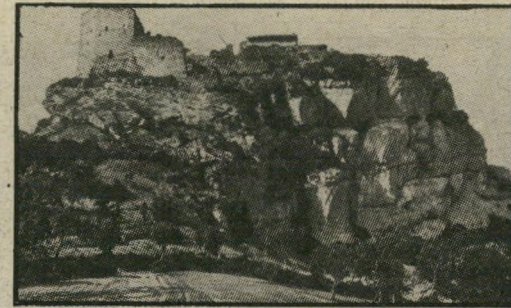
הליכוד לא רצה להניח לש"ס לפרוש, כדי שלא יופר האיזון

הערין בין הגוש שלו ובין הגוש של המערך. המערך לא רצה לספק את דרישות ש"ס. כדי שהמפד"ל לא תפרוש. בגלל אותה הסיבה עצמה.

כמו תמיד, די היה בניסוח נכון של הבעיה, כדי להגיע אוטו־מטית לפיתרון הנכון — פיתרון שהיה טוב לליכוד, למערך ולכל עשי־ישראל: היו צריכים פשוט להניח לש"ס ולמפד"ל לפרוש ביחד, ארבעה מכאן וארבעה מכאן — האיזון לא היה מופר, ושלום על ישראל.

את הבעיה סיכמה מלכת־ספרד בשירו המפורסם של היינריך

החורבה של מצודת־קאנוסה בצפון איטליה

היינה. אחרי שהאזינה ארוכות לוויכוח בין אישיהרת הנוצרי ואישיהרת היהודי, קבעו: "לא ארע עם מי הצדק/ אך את זאת אגיד בלי פחד:/ שהרב והנוזיר/ מסריחים שניהם גם יחד!"

יש הבדל, כמובן. הוא עלה על דעתי כאשר היררתי בתוצאות הכרוכות בהעברת מישרד־הפנים מידי המפד"ל לידי ש"ס.

מישרד־הפנים הוא אימפריה גדולה. הוא שולט, בין השאר, על ארכיון עצום של תיקים, המכילים כל פרט על חיי־האישיות של התושבים ואלף ואחר רברים אחרים: למי סירבו להעניק רשיון לנישק מפי שהיה מאושזו כבית־חולים לחולי־נפש, ויהדותו של מי נתונה בספק. האם אפשר להניח לכל אלה ליפול בידי אנשים המאמינים שכל חילול־צה"ל הן זונות הראויות לסקילה?

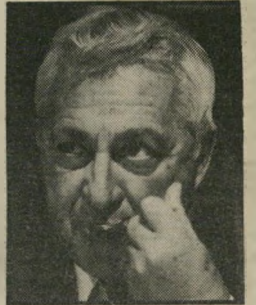
וזהו נסיגה של כמה אלפי שנים — מימי־הביניים אל תקופת־האבן.

טיבה של טאבה

כל העניין הזה הוא מוזר, מוזר מאוד. הלכו היהודים ועשו הסכם עם מצריים. החזירו את כל השטח הענקי של חצי־אי שני. החזירו את שארס־אלי־שיח' (אם יש לבחור בין שארס־אלי־שיח' בלי שלום ובין שלום בלי שארס־אלי־שיח', אני מעדיף את שארס־אלי־שיח' בלי שלום!) — משה ריין. החזירו את הנפט, שתרם תרומה גדולה, אך חשובה, למשק הישראלי. החזירו את איזור־ההתנחלות המקודש בצפון־סיני.

במישפטו נגד השבועון טיים. וגם בכל התייחסות אחרת לטבח צברה ושאתילא, חוזר אריאל שרון עד בוש על הסיסמה "עלילת־דם". הוא נוהג על פי הכלל התעמולתי הברוק, האומר, שאם תחזור על דבר אחד בלי הרף, הוא ייקלט בסופו של דבר — גם אם זהו כוזב או שטות. והרי במיקרה זה, הטענה היא גם זה וגם זאת.

עלילת־דם פירושה עלילה מסוימת מאוד: האמונה שרווחה במשך מאות שנים בקרב נוצי־רים רבים, כיחוד כשכבות הנח־שלות, שהיהודים וקוקים לדמם של ילדים נוצריים לצורכי פול־חן, בעיקר היתה קשורה אמונה זו באפיית מצות. כאשר נעלם ילד נוצרי ערבי־פסח (ויילדים) נעלמים בכל עת ובכל מקום) היה הרבר מעלה את ההאשמה

שרון

שהיהודים חטפו ורצחו את הילד כדי להשתמש ברמו לאפיית מצות. ברך כלל היתה זאת הקרמה לעריכת פוגרום. מה לזה ולאריאל שרון?

יש טענות חמורות נגד שרון בפרשת הטבח. ועדת־כהן קבעה שהוא נושא ב"אחריות עקיפה" (מושג מוזר ותמוה כשלעצמו). רבים סבורים כי שרון פתח את המתנות לפני הפלאנגות בידועו כי אלה מתכוונים לערוך שם פרעות כדי לשכנע את המוני הפלסטינים לברוח מלבנון על נפשם. אך לכל זה אין קשר לצרכים פולחניים או לאמונה דתית.

איש לא התכוון לערוך פוגרום באירק וביהודים. במיקרה זה היו הקוואקים דווקא לצידם של היהודים, ויש הסבורים שפעלו בשליחות מלד־ישראל.

ענין עלילת־הדם אינו רלוונטי, על כן, לפרשה זו. אך לאחרונה אנחנו נתקלים בתופעה אחרת, המזכירה מאוד את עלילת־הדם, והדוקא בהקשר רלוונטי מאוד.

בכל פעם שנעלם עתה ילד יהודי במדינת־ישראל, מתעוררת בחוגים מסוימים האמונה כי נחטף ונרצח בידי ערבים. ולא בירי סוטי־מין, שהם במיקרה ערבים (סטיות מיניות אינן מכירות בהבדלים של דת, לאום וגזע), אלא דווקא בירי ערבים, לאור מניינם, שיש להם כוונות לאומיות זרוניות, אפופות־מיסטרורין ומפחידות, כגון "טקסי־כניסה לאירגון־מחבלים".

הוא הרין, כמובן, ככל פעם שנעלמת ונרצחת אשה יהודיה. תמיד עולה מייד ההאשמה שהפוגעים הם "ערבים", הפועלים מתוך מניעים, "לאומניים", ולא סוטי־מין סתם.

כאן יש כל היסודות של עלילת־הדם הקלאסית: הפחד מפני הזר ומינהגיו המיסטוריים, אפופות־מיסטרורין; הנכונות של שכבות נחשלות להאמין לכל דבר נתעב המיוחס לבן־המעיוע (היהודי, הצועני, הערבי); פעולתם של פוליטיקאים ממוחלים וציניים (הממאה השחורה) ברוסיה ואחיהם בישראל של ימינו. המוכנים לנצל אמונות טפלות אלה למען מטרתיהם.

ואילו הקורבנות של הקוואקים של אז הפכו לקוואקים של היום.

ירושלים שווה מיסה

כאשר הלך הפרס אצל היוסף, חשבו הכל על קאנוסה. ואכן, אי־אפשר היה לעמוד בפני הפיתוי להשוות את פרס עם היינריך ה־4, קיסר גרמניה, שעמד יחף בחצר מצודתו של האפיפיור בקאנוסה, שלושה ימים ושלושה לילות, עד שהותר לו לבקש מחילה על חטאיו (הפוליטיים). לעומתו, יצא פרס בזול.

מצדיקיו של פרס יכלו להביא דוגמה היסטורית אחרת — זו של המלך הצרפתי אנרי ה־4. (מיקרה מוזר: השם היינריך בגרמנית והשם אנרי בצרפתית הם אותו השם עצמו, שהוא במהדרותו האנגלית הנרי.)

אנרי היה פרוטסטנט, ולחם כל ימיו בבית־המלוכה הקאטולי של צרפת. אחרי מלחמת־דת ארוכה ומתישה, שבה היו תהפוכות רבות, הגיע אנרי עד לשערי פאריס. בורגני העיר עייפו מן המלחמה, והוריעו לו שהם מוכנים לפתוח לפניו את השערים, בתנאי אחר: שיהיה לקאטולי.

על כך אמר אנרי את הפסוק שנכנס להיסטוריה: "פאריס שווה לי מיסה!" הוא המיר את דתו, היה לקאטולי, הומלך כמלך והיה, לדעת רבים, הטוב שבמלכי צרפת ככל הזמנים. שנתיים לפני שנרצח ב־1610 חוקק את הצו של נאנט, שכונן לעד את חופש־הדת בצרפת.

לשימעון פרס שווה השילטון יותר ממיסה אחת. הוא מוכן לחבוש למען את כל הכיפות, המיצפות, המיגעבות, הש־טריימלים, התרבושים והטורכנים.

פגישה היסטורית אחרת העולה על הדעת היא עלייתו לרגל של דויד בן־גוריון ל"חזון־איש", הגורו של שנות ה־50. זה היה כעיצומו של אחר המשברים התכופים על השאלה "מיהו יהודי", ובן־גוריון הלך "להתייעץ" עם הרב, במיסגרת מישאל עולמי שערך אצל חמבדידת יהודיים על נושא זה.

עד כמה שאני זוכר, לא חנש בן־גוריון כיפה בפגישה זו. ככלל, בן־גוריון סירב עד סוף ימיו לחבוש כיפה גם בהלווייתו. הוא לא נכנע. היה לו סיגנון. הצרה היא שפרס אין.

בן־גוריון לא הלך ל"חזון־איש" כדי שזה יציל את הקואליציה שלו. מובן שזאת היתה כוונתו, אך הוא היה חכם מכדי שזה יהיה כה גלוי. לכאורה דיבר עימו על שאלות היסטוריות־פילוסופיות־דתיות, כגדול־בתורה אחר עם רעהו.

העמדת־אפסו בוודאי, אך בפוליטיקה יש חשיבות גם לכך.